

RUSIJOS AGRESIJOS ATSPINDŽIAI 2023 M. SAVIVALDOS RINKIMUOSE

AUDRIS NARBUTAS¹

Kauno technologijos universitetas (Lietuva)

ANOTACIJA

Nors tiesioginiai merų rinkimai buvo viena didžiausių pastarojo dešimtmečio Lietuvos politinės sistemos reformų, paskatinusi 2022 m. Lietuvos Respublikos Seimą balsuoti dėl Konstitucijos, tačiau ši tema ir savivaldos rinkimai apskritai kol kas Lietuvos politologų dėmesio sulaukia tik epizodiškai. Tarp negausių politologinių tyrimų savivaldos tematika dar mažiau dėmesio tenka studijoms, nagrinėjančioms kandidatų į merus bei savivaldybių tarybas programas. Šio straipsnio tikslas yra iš dalies užpildyti žiojinčią spragą, analizuojant vieno didžiausių pastarojo meto įvykių – Rusijos agresijos Ukrainoje atspindžius 2023 m. merų bei savivaldybių tarybų rinkimuose. Siekiant šio tikslo išnagrinėti visose 60 Lietuvos savivaldybių vykę merų ir savivaldybių tarybų narių rinkimai. Taikant kiekybinę turinio analizę išanalizuotos visų kandidatų į merus ir savivaldybių VRK skelbiamos rinkiminės programos. Surinkti empiriniai duomenys leido politines organizacijas bei vyravusias temas skirstyti į blokus. Atlikta analizė atskleidė, kad, nepaisant didelio visuomenės susidomėjimo Rusijos agresija Ukrainoje bei savivaldybių pareigos rūpintis civiline sauga, daugelyje iš nagrinėtų savivaldybių ši tema liko išvis neminėta. Be to, didesnis dėmesys saugumo klausimams nepadėjo politikams laimėti rinkimų. Galiausiai didesniu aktyvumu komunikuojant apie saugumą pasižymėjo tos politinės organizacijos, kurių nacionaliniu lygmeniu dažniausiai nesame linkę sieti su saugumo tematika.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: *Rusija, Ukraina, grėsmė, meras, savivaldybės taryba, kandidatas, rinkimai, partija.*

JEL KLASIFIKACIJA: D72, D74, D79.

DOI: <https://doi.org/10.15181/rfds.v42i1.2615>

Įvadas

Tiesioginius merų rinkimus galima įvardyti kaip ypač reikšmingą Lietuvos politinės sistemos inovaciją, atvedusią prie 2022 m. balandžio mėnesį Seimo įvykdyto pagrindinio šalies įstatymo 119 straipsnio pakeitimo. Šiandien jis skamba taip: „Savivaldos teisė laiduojama įstatymo numatytiems valstybės teritorijos administraciniais vienetams. Ji įgyvendinama per savivaldybių tarybas ir savivaldybių merus. Savivaldybių tarybų nariais Lietuvos Respublikos piliečius ir kitus nuolatinius administracinio vieneto gyventojus, savivaldybių merais – Lietuvos Respublikos piliečius pagal įstatymą ketveriems metams renka Lietuvos Respublikos piliečiai ir kiti nuolatiniai administracinio vieneto gyventojai, remdamiesi visuotine, lygia ir tiesiogine rinkimų teise, slaptu balsavimu.“ Taigi mero institucija tapo ir konstitucine sąvoka.

Politine prasme Lietuvai ne mažiau reikšmingas 2022 m. vasario 24 d. prasidėjęs antrasis Rusijos–Ukrainos karo etapas (pirmuoju laikytina 2014 m. įvykusi Krymo aneksija) ir masinė invazija į Ukrainą. Agresyvi Rusijos politika Lietuvos Respublikos Valstybės saugumo departamento bei Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos atliktame Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinime įvardijama didžiausia grėsmė nacionaliniam saugumui. Tokio masto geopolitiniai pokyčiai reikšmingai paveikė šalies politinį gyvenimą nuo aukščiausio lygmens, kalbant apie dėmesį nacionaliniam saugumui, iki savival-

¹ Audris Narbutas – Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto, mokslo grupės Pilietinė visuomenė ir darnus vystymasis doktorantas
Moksliniai interesai: rinkiminė elgsena, savivalda, tiesioginiai merų rinkimai, lyginamoji politika
El. paštas: audris.narbutas@ktu.edu
Tel. (mob.) +370 654 868 68

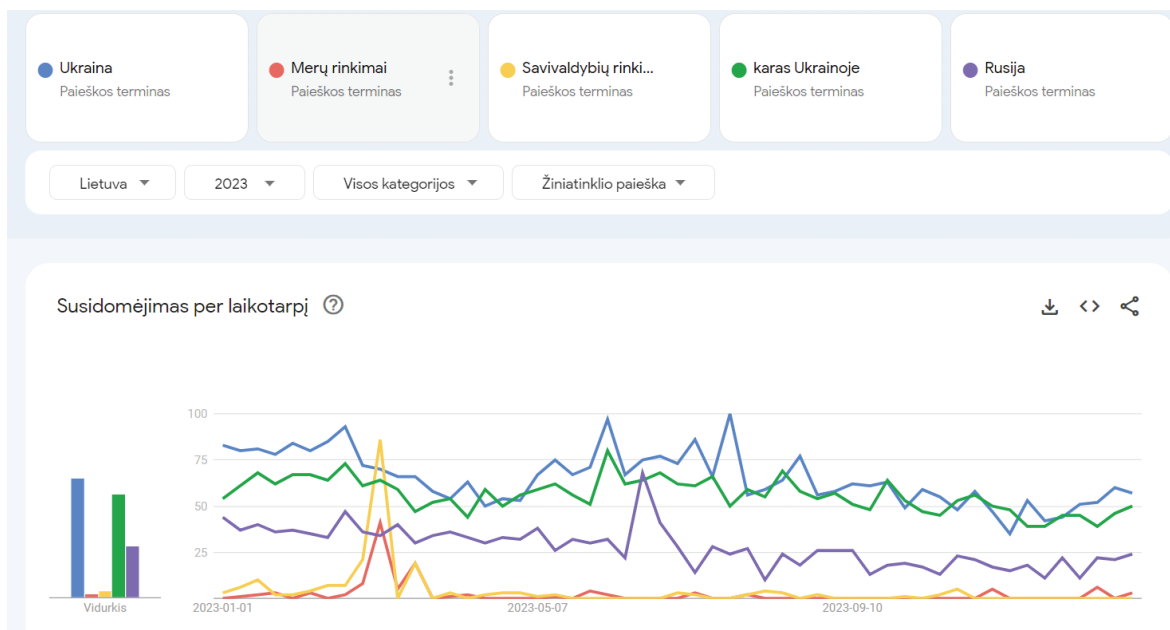
dos, kuri tapo viena reikšmingiausių institucijų priimant ir integruojant į vietos bendruomenes apie 84 tūkst. pabėgėlių iš Ukrainos. Moderniosios Lietuvos istorijoje tai didžiausias kada nors priimtas pabėgėlių skaičius. Kaip savivaldai sekėsi integruoti šiuos žmones, su kokiais iššūkiais susidūrė ir kokią patirtį sukaupe vietos valdžios institucijos, išanalizavo dr. Giedrė Blažytė, Indrė Bielevičiūtė, Sergej Stoma (Blažytė, Bielevičiūtė, Stoma, 2022), tačiau tyrimų, kurie nagrinėtų Rusijos agresijos poveikį merų ir savivaldybių tarybų programų turiniui nėra. O ir patys savivaldos bei merų institucijos tyrimai Lietuvos akademinėje bendruomenėje didesnio dėmesio sulaukė santykinai neseniai. Daugelį jų galima sieti su 2014 m., kai pirmą kartą įsigaliojo tiesioginiai merų rinkimai. Šiuo metu Lietuvos akademiniam pasaulyje matyti keturi mero ir savivaldybių institucijos tyrimų tipai. Pirmasis tipas – tiesioginių merų rinkimų institucijos atsiradimo analizė. Šioje vietoje galima paminėti Liudą Mažylį bei Vaidą Leščauskaitę, kurie analizavo ilgalaikes diskusijas apie tiesioginių merų rinkimų (Mažylis, Leščauskaitė, 2015) įteisinimo galimybę. Antrasis tipas – susitelkimas ties politine komunikacija. Šio tipo pavyzdžiu laikytinas Giedrės Vaičekauskienės tyrimas, kuriame analizuota kandidatų į merus politinė komunikacija (Vaičekauskienė, 2016). Trečiajam tipui atstovauja Aistė Lazauskienė ir Jurga Bučaitė-Vilkė, kurios domėjosi, kokio mero nori Lietuvos gyventojai (Lazauskienė, Bučaitė-Vilkė, 2018) bei Arvydas Mikalauskas (Mikalauskas, 2016), nagrinėjęs Lietuvos gyventojams priimtinausios vietos politinių lyderių vadovavimo stilius. Šiam tyrimų tipui būdingas susitelkimas ties politinės lyderystės problematika bei gyventojų nuomonių tyrimais. Ketvirtasis tyrimų tipas nagrinėja pačios tiesioginių merų rinkimų reformos poveikį vietos politinio gyvenimo aspektams, pavyzdžiui, dalyvavimo savivaldos rinkimuose aktyvumui. Tokio tipo tyrimu laikytinas Mažvydo Jastramskio ir Audrio Narbuto (Jastramskis, Narbutas, 2023) pastangos įvertinti rinkėjų aktyvumo rinkimuose, savivaldybių koalicijų stabilumo ir kitus veiksnius.

Šis tyrimas galėtų būti priskirtas ir politinės komunikacijos analizei, tačiau nuo anksčiau publikuotų tyrimų jis skiriasi tuo, kad šįkart dėmesys sutelkiamas į rinkimines programas. Remiantis Antony'iu Downs'u (1957) suformuota ekonominė politinio veiksmo teorija, demokratijos sąlygomis politikai turėtų formuoti tokios politikos pasiūlą, kokios paklausa yra visuomenėje. Tad saugumo poreikį galime laikyti tam tikra Rusijos agresijos Ukrainoje išdava. Pasitelkus kiekybinės turinio analizės metodą, nagrinėjamos valstybės lėšomis platintos, VRK parengtos kandidatų į merus bei savivaldybių tarybas rinkimų programos.

Siekiant išsamiai išnagrinėti, kaip Rusijos agresija Ukrainoje atsiskleidė vietos savivaldos rinkimuose, iškeltos šios tyrimo užduotys: 1) išnagrinėti, kaip Rusijos agresija atsiskleidė kandidatų į merus ir savivaldybių tarybas programose, kokiomis temomis kalbėta; 2) įvertinti, kaip skyrėsi dėmesys Rusijos agresijai Ukrainoje skirtingose šalies savivaldybėse; 3) įvertinti, kaip skyrėsi skirtingų politinių grupių komunikacija dėl Rusijos agresijos Ukrainoje; 4) apžvelgti, kaip sekėsi toms politinėms jėgoms ir kandidatams į merus, kurie savo programose aktyviausiai reagavo į geopolitinius pokyčius. Tam, kad įgyvendinčiau šias užduotis, išanalizavau visų 60-dešimtyje savivaldybių kandidatavusių kandidatų į merus bei savivaldybių tarybas rinkimų programas.

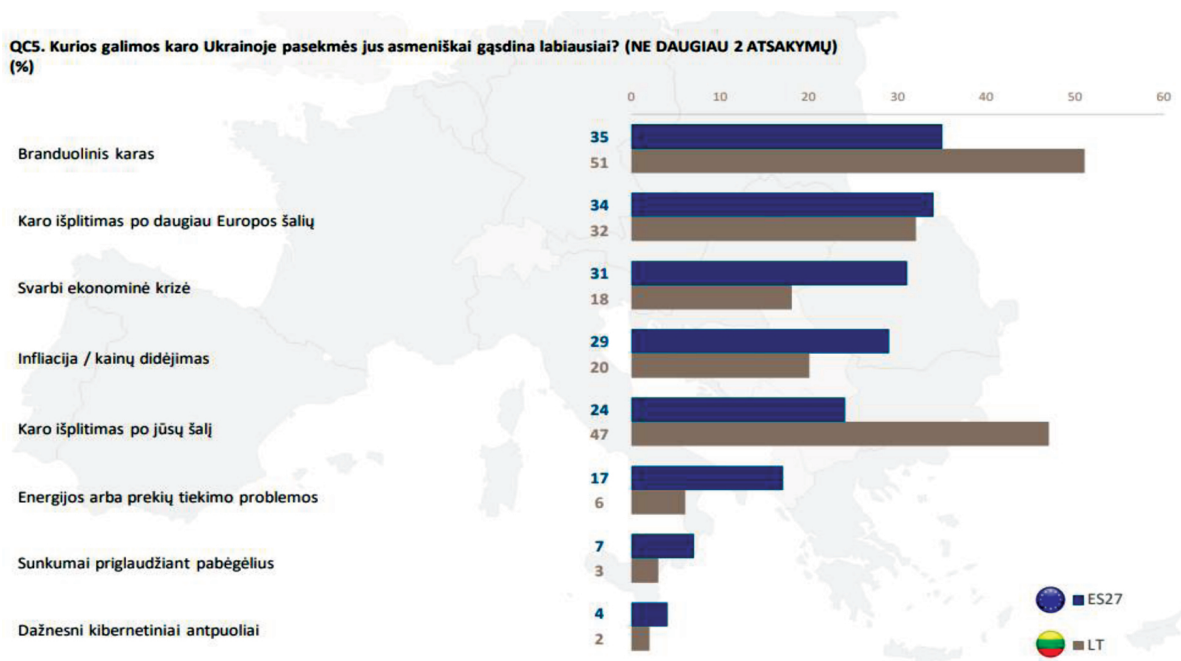
1. Visuomenės dėmesys ir savivaldos reikšmė saugumui

Agresyvi Rusijos užsienio politika yra egzistencinė grėsmė Lietuvai. Todėl, kaip matyti iš 1 paveikslo, Rusijos karo su Ukraina tema kaustė visuomenės dėmesį visus 2023-uosius metus. Tiek prieš savivaldos ir tiesioginius merų rinkimus, tiek ir po jų, remiantis „Google Trends“ paieškos duomenimis, tokie terminai kaip *Ukraina*, *karas Ukrainoje* ar *Rusija* buvo gerokai populiariausi ir dažniau atsidurdavo Lietuvos gyventojų „Google“ paieškos languose nei *merų rinkimai*, *savivaldybių rinkimai*. Tiesa, terminas *savivaldybių rinkimai* per savivaldos rinkimus buvo populiariausias, o terminas *merų rinkimai* šiek tiek aplenkė terminą *Rusija*, tačiau abiem atvejais tokią situaciją galime regėti tik labai ribotą laiko tarpą. Tai, kad Lietuvos gyventojai neliko abejingi Rusijos agresijos keliamoms grėsmėms, liudija ir Eurobarometro duomenys. Pavyzdžiui, 2 paveiksle matyti 2022 m. balandžio–gegužės mėnesiais atlikta Eurobarometro apklausa. Duomenys atskleidė, kad Lietuvos gyventojai kur kas labiau už ES šalių vidurkį baiminasi branduolinio karo ir karo išplitimo šalies teritorijoje grėsmės. Tad galima teigti, kad visuomenėje savivaldos rinkimų laikotarpiu egzistavo realus dėmesys saugumo klausimams ir efektyvios saugumo politikos poreikis.

1 pav. Raktažodžių *Ukraina*, *merų rinkimai*, *savivaldybių rinkimai*, *karas Ukrainoje*, *Rusija* vartojimo dažnumas per pastaruosius 12 mėnesių

Šaltinis: „Google Trends“, laikotarpis nuo 2023-01-01 iki 2023-12-31

2 pav. Eurobarometro apklausos duomenys

Pastaba: apklausa vykdyta 2022 m. balandžio 19 – gegužės 16.

Šaltinis: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2694>

Antony'io Downs'o 1957 m. (Downs, 1957) sukurta ir išplėta demokratijos ekonominė teorija teigia, kad politikai pasiūlys rinkėjams tokius politinius sprendimus, kurių poreikį matys visuomenėje. Šiuo atveju tiek „Google Trends“ analizė, tiek ir Eurobarometro apklausos liudija minėto poreikio egzistavimą visuomenėje. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas numato, kad savivaldybės yra atsakingos už civilinę saugą. Atsižvelgiant į dabartinę saugumo situaciją, ši savivaldybių atsakomybė turėtų apimti ir slėptuvių įrengimą, kurį galima laikyti integralia pasirengimo ekstremalioms situacijoms bei išorės grėsmėms dalimi. Tokiu atveju tiek mero institucija, kuri atsakinga už savivaldybės biudžeto formavimą, tiek ir savivaldybių tarybos, kurios tvirtina biudžetus, yra tiesiogiai susietos su pasirengimu pasipriešinti grėsmėms savo savivaldybės teritorijoje. Taigi mūsų konkrečiu atveju demokratijos ekonominė teorija teigia, kad kandidatų į savivaldybių tarybas ir merus programose turėtų atsirasti civilinės saugos bei kitos su atsaku į Rusijos agresiją susijusios temos.

2. Tyrimo metodas ir metodologija

Rusijos agresijos Ukrainoje atspindžių savivaldybių tarybų ir tiesioginių merų rinkimuose analizė iš esmės yra 60-ies skirtingų rinkimų kampanijų analizė. Rinkiminė situacija savivaldybėse ir netgi patys kandidatai į merus bei savivaldybių tarybų narius skiriasi įvairiais parametrais. Pavyzdžiui, skiriasi savivaldybių prestižas, kandidatų finansinės galimybės, rinkimuose dalyvaujančių sąrašų bei kandidatų į merus skaičius. Tokiame kontekste buvo būtina apibrėžti tyrimo ribas ir parinkti kuo universaliau pritaikomas taisykles. Tad nuspręsta už tyrimo ribų palikti tokius visuomenės ir žiniasklaidos dėmesį pritraukusius incidentus, kaip buvusio LVŽS kandidato į Šilutės savivaldybės mero postą Roberto Kuncaičio pasisakymą, kad „Krymas priklauso Rusijai“, už kurį LVŽS nusprendė jį pašalinti ne tik iš kandidatų į mero postą, bet ir iš partijos narių. Be to, mano tyrimas neapims žurnalisto ir visuomenininko Andriaus Tapino akcijos „Viso, Visvaldai“, kuri buvo tiesiogiai nukreipta prieš perrinkimo siekusį Kauno miesto merą Visvaldą Matijošaitį. Pagrindine priežastimi, paskatinusia A. Tapiną suorganizuoti šią akciją, tapo bendrovės „Viči“ veikla Rusijoje ir jos mokami mokesčiai, iš kurių finansuojamas karas su Ukraina. Nors šios istorijos ir buvo pačios garsiausios, kai kalbame apie Rusijos agresijos atspindžius savivaldos rinkimuose, tačiau jos neleidžia matyti platesnio ir labiau standartizuoto vaizdo. Tad nuspręsta pasirinkti kitą empirinių duomenų šaltinį – VRK išleistas kandidatų į savivaldybių tarybas bei merus programas. Šios programos pasirinktos atsižvelgiant į tai, kad yra standartizuota komunikacijos priemonė, kuri bent jau teoriškai turėtų pasiekti visus savivaldybės namų ūkius. VRK išspausdintos rinkimų programos kandidatams sudarė vienodas galimybes išreikšti savo dėmesį saugumo klausimams.

Atliekant tyrimą pasirinktas kiekybinės turinio analizės metodas. Mokslinėje literatūroje pirmą kartą sistemiškai šis tyrimo metodas aprašytas 1952 m. B. Berelson'o (Berelson, 1952). Jo teigimu, kiekybinė turinio analizė yra „tyrimų technika objektyviai, sistemiškai ir kiekybiniam akivaizdaus komunikacijos turinio aprašymui“ (Berelson, 1952, 220). Vėliau šis tyrimo metodas buvo ne kartą apibūdinamas iš naujo. Vis dėlto Vaidas Morkevičius (Morkevičius, 2004), pristatydamas Lietuvos auditorijai kiekybinės turinio analizės metodą ir jo taikymą viešosios politikos tyrimuose, rekomendavo ieškoti tokio apibrėžimo, kuris geriausiai „atskleistų bendras kiekybinės turinio analizės taikymo ribas ir suteiktų tam tikras gaires“ (Morkevičius, 2004, 76). Jis rekomenduoja naudotis G. Shapiro ir J. Markoff'o pateiktu apibūdinimu: „Turinio analizės terminas reiškia bet kokią sistemine tekstą (ar kitų simbolinių formų) tėkmės redukciją į standartinę statistiškai apdorojamą simbolių visumą, atskleidžiančią tam tikrų socialiniams mokslams reikšmingų charakteristikų buvimą, intensyvumą ar kiekį“ (Shapiro, Markoff, 1977, 14). Šis užsienyje populiarus metodas taikomas ir Lietuvoje. Pavyzdžiui, 2021 m. žurnale „Politologija“ publikuotas Jogilės Ulinskaitės tyrimas (Ulinskaitė, 2021), kuriame nagrinėta populizmo tema 2016 m. ir 2020 m. Seimo rinkimų programose.

Siekiant kuo didesnio reprezentatyvumo, tyrimas apėmė visas 60-dešimt šalies savivaldybių. Buvo nagrinėjamos tiek kandidatų į merus, tiek į savivaldybių tarybas programos. Vienas esminių aspektų atliekant kiekybinę turinio analizę yra kodavimas ir turinio įvertinimas pasirinktu informacijos kiekio matu (Morkevičius 2005), todėl nuspręsta skaičiuoti programose aptiktus toliau įvardijamų kategorijų paminėjimus: 1) bendrais

bruožais nurodomos geopolitinės grėsmės; 2) aptariamas krizių valdymas / valdymo planai; 3) paminėta civilinė sauga / gyventojų pasirengimas; 4) aptariama pabėgėlių integracija; 5) slėptuvių įrengimas; 6) parama Ukrainai; 7) kitos temos. Šios kategorijos parinktos, atsižvelgiant į rinkimų programose vyravusias tyrimui aktualias temas.

Nors nagrinėtos tiek kandidatų į merus, tiek į savivaldybių tarybas programos, pasitaikė tokių atvejų, kaip, pavyzdžiui, Panevėžio miesto Lietuvos socialdemokratų partijos (toliau – LSDP) kandidato į merus Ramūno Vyžinto bei kandidatų į savivaldybės tarybą programos iš esmės buvo identiškos ne tik idėjų aspektu, bet sutapo ir išspausdinti tekstai. Tais atvejais, kai politinio sąrašo ir kandidato į merus programos buvo identiškos, pasisakymų skaičius dauginas iš dviejų. Taip įvertintos tiek kandidato, tiek ir kandidatų į savivaldybės tarybą programos. Besiskiriančios programos analizuotos atskirai.

Ir pačius kandidatų sąrašus suskirsčiau į blokus pagal politines grupes. Didžioji dalis politinių grupių tiesiog atskleidė parlamentinių partijų pavadinimus: Lietuvos socialdemokratų partija (LSDP), Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga (LVŽS), Liberalų sąjūdis (LS), Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai (TS-LKD), Darbo partija (DP), Demokratų sąjunga „Vardan Lietuvos“ (DSVL), Lietuvos regionų partija (LRP), „Laisvė ir teisingumas“ (LT), Laisvės partija (LP). Kitų partijų grupei priskirtos: partija „Jaunoji Lietuva“, Nacionalinis susivienijimas, Tautos ir teisingumo sąjunga, Lietuvos žaliųjų partija, Žemaičių partija. Žvelgiant iš ideologinės perspektyvos ši grupė išsiskyrė partijų gausa, jas vienijantys veiksniai: pirma, statistiškai mažesnis kandidatų kėlimas tirtose savivaldybėse, antra, savo frakcijų neturėjimas Seime leido iš jų sudaryti vieną grupę. Juolab kad dauguma savivaldoje spęstų klausimų anaipol neideologiniai. Didelė ir politinių komitetų įvairovė, tačiau dėl savo organizacinės formos ir jie sujungti į vieną grupę. Toks rezultatų apibendrinimas leido matyti, kaip aktyviai komunikuoja skirtingos politinės grupės. Tiesa, Darbo partijos kandidatų į visų tipų vietos savivaldos postus programos buvo tokios panašios, kad neliko abejonių, jog parengtos pagal vieną ir tą patį iš partijos centro padiktuotą modelį.

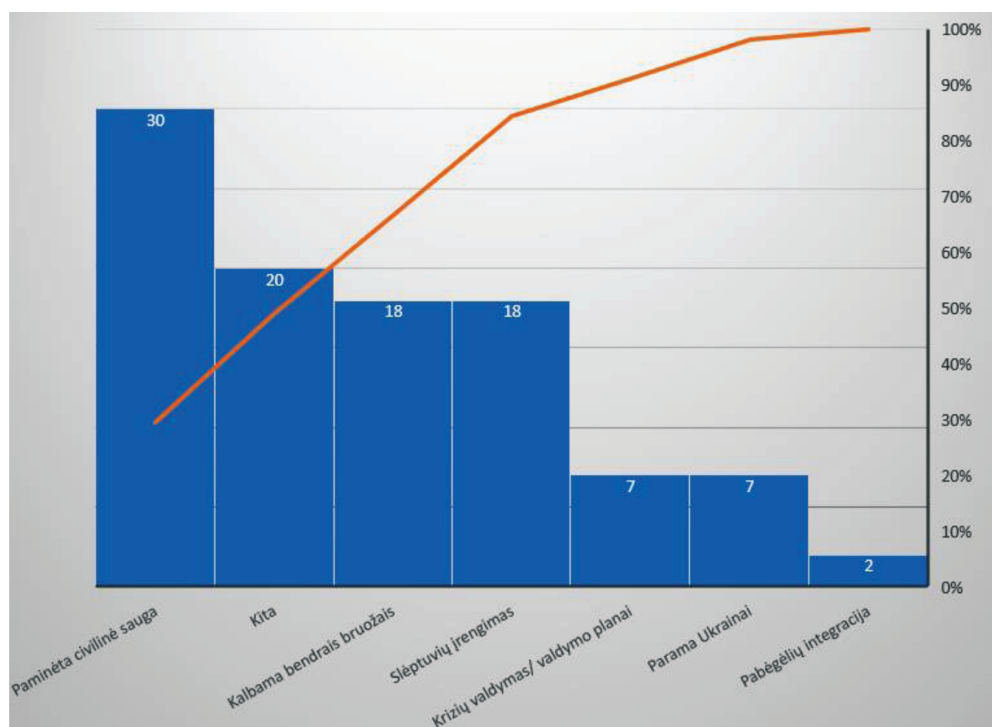
3. Rezultatai

Toliau tyrimų rezultatai bus pristatomi palažiu. Pirmiausia bus apžvelgiamos rinkimų programose aptiktos temos ir jų dažnumas, pateikiant konkrečias ištraukas iš rinkimų programų, vėliau apžvelgiama situacija Lietuvos savivaldybėse, galiausiai bus pereita prie politinių jėgų ir rinkimų rezultatų.

4. Programose aptiktos komunikacijos temos dažnumo aspektu

3 lentelėje matome, kad iš visų tyrinėtų paminėjimo kategorijų aktyviausiai kalbėta apie civilinės saugos svarbą, pavyzdžiui, Ignalinos rajone tai darė LRP kandidatai, teigę, kad ypatingą dėmesį skirs civilinei saugai: „Sukursime stiprią, kvalifikuotą gyventojų civilinės saugos ir krizių valdymo sistemą. Nustatysime saugos slėptuvių poreikį, mokysime civilinės saugos“ (VRK, 2023d, 24). Dažni buvo ir bendro pobūdžio pasisakymai: „Šiuo metu įvertinę pandemijos ir geopolitinių įvykių pasekmes, privalome labiau atsigręžti į vietos gyventojų poreikius“ (VRK, 2023b, 13); „Pastarųjų metų geopolitiniai ir valstybiniai iššūkiai parodė, kad savivaldos vaidmuo yra itin svarbus užtikrinant svarbias viešąsias paslaugas, bet ir operatyviai reaguojant į ekstremalias situacijas. Visgi kartu šie iššūkiai išryškino ir silpnąsias savivaldos sistemos puses“ (VRK, 2023a, 6).

Tokiu pačiu dažnumu, kaip kalbėjimas bendrais bruožais, fiksuotas ir kitų temų minėjimas. Šiuo atveju siunčiama žinutė rinkėjams būdavo gerokai dažniau pritaikyta prie konkrečios savivaldybės specifikos. Pavyzdžiui, Vilniaus rajone, kuriame gausu lenkų tautybės Lietuvos Respublikos gyventojų, DSVL siūlė: „Lenkų mokyklose lietuvių, o lietuvių mokyklose lenkų didesnę kalbos pasirinkimą, mažinant rusų kalbos įtaką“ (VRK, 2023j, 20).

3 pav. Paminėjimų pasiskirstymas pagal temas

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis atlikta VRK saugomų programų analize.

Panaši situacija buvo ir Šiauliuose, kuriuose budi NATO oro policija, LVŽS žadėjo glaudų bendradarbiavimą su miesto apylinkėse veikiančia kariuomene bei NATO misija (VRK, 2023f). Klaipėdoje aiškiai žinutę savo rinkėjams siuntė LT kandidatas į mero postą Remigijus Žemaitaitis: „Noriu pabrėžti, kad Klaipėdoje gyvena daug mūsų piliečių, kurie turi rusiškas pavardes ar yra rusakalbiai, kurie pastaruoju metu jaučia didesnę atskirtį. Aš esu prieš stigmų klijavimą pagal tautas ar kalbą – visi klaipėdiečiai yra Klaipėdos ir Lietuvos žmonės“ (VRK, 2023i, 16).

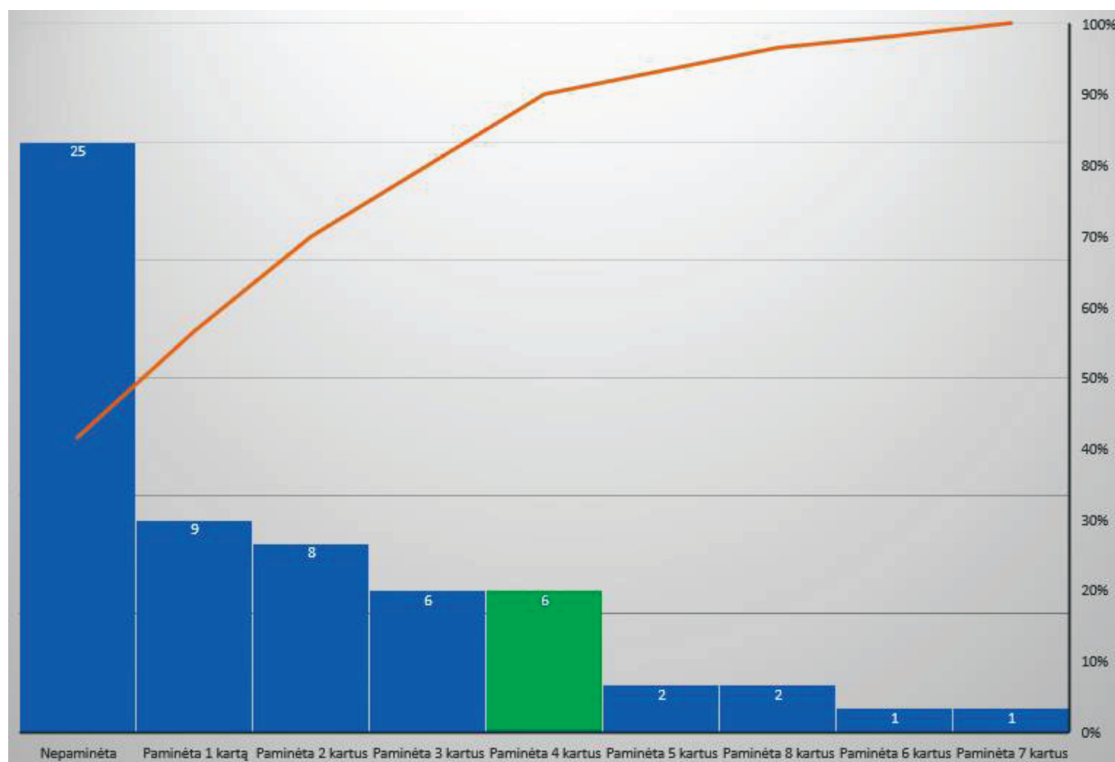
Šiek tiek mažiau kandidatai į merus ir savivaldybių tarybas kalbėjo apie slėptuvių įrengimo svarbą. Pavyzdžiui, LVŽS tema „Kaunas – saugus ir sveikas miestas“ rašė: „Slėptuvių ir kolektyvinės apsaugos statinių tvarkymas ar įrengimas“ (VRK, 2023f, 27). LS kandidatas į Kalvarijos rajono mero postą Kęstutis Bagdanavičius rašė: „Šalies saugumas nebėra vien nacionalinio lygmens klausimas, tai ir savivaldybių, tad ypatingą dėmesį skirsiu civilinei saugai: nuo slėptuvių įrengimo iki būtinųjų priemonių užtikrinimo, informacijos pateikimo“ (VRK, 2023h).

Likusios trys krizių valdymo / planų rengimo, paramos Ukrainai ir pabėgėlių integracijos temos kandidatų į merus ir savivaldybių tarybų narius programose pasitaikydavo gerokai rečiau. Apie krizių valdymą kalbėjo LRP kandidatas į Vilniaus miesto mero postą Valdas Tutkus: „Vilnių padarysime saugų. Atkursime civilinės saugos bei krizių valdymo sistemą. Kiekvienas vilnietis žinos, kaip elgtis pavojaus atveju“ (VRK, 2023k, 24). „Krizių valdymo tema kalbėta ir Alytuje: Šių dienų kontekste ypatingą dėmesį privalome skirti viešajam saugumui. Privalome pasiruošti, atnaujinti krizių valdymo planus“ (VRK, 2023c, 27).

Paramos Ukrainai ir pabėgėlių integracijos temos buvo aktualios ir LSDP. Šios partijos kandidatas į Kauno miesto mero postą Darius Razmislevičius žadėjo: „Remsime Ukrainos atstatymą“ (VRK, 2023g, 13). O Jonavos rajono socialdemokratai rašė: „Sudarysime sąlygas karo pabėgėlių iš Ukrainos darbiniam užimtumui“ (VRK, 2023e, 20).

5. Situacija savivaldybėse

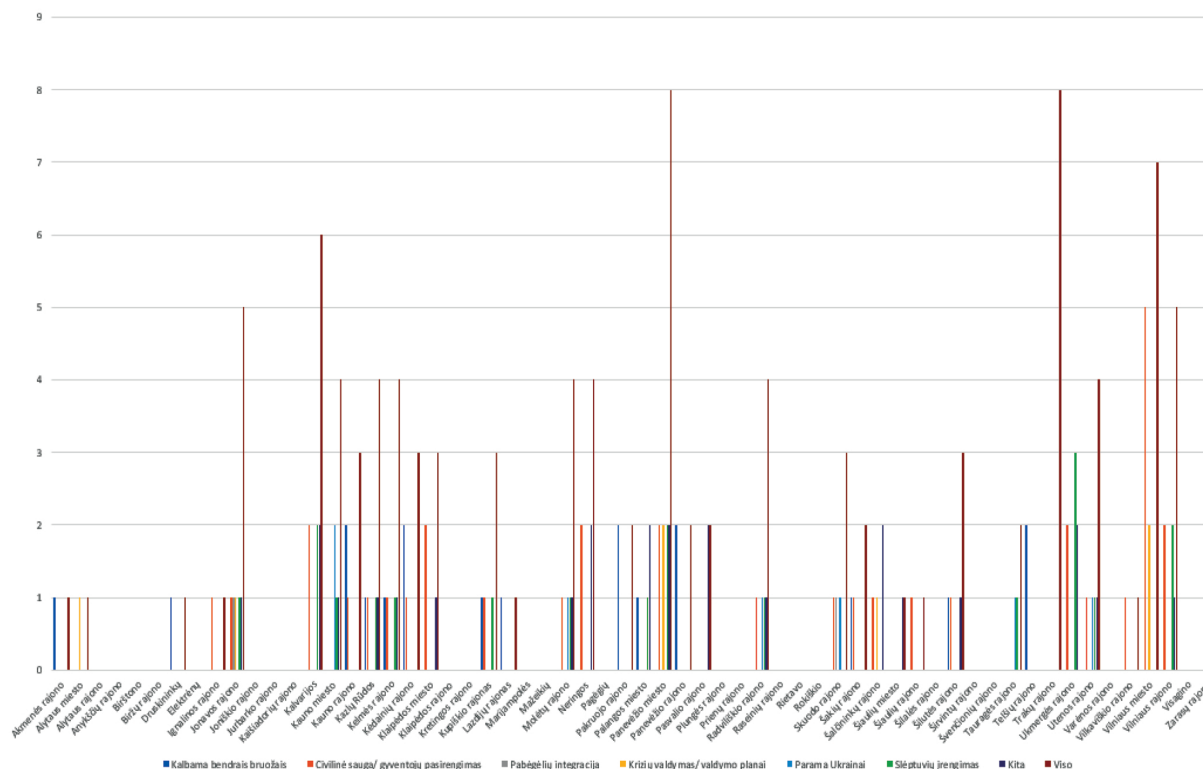
Nors Rusijos agresija Ukrainoje atsiskleidė kai kurių kandidatų į savivaldybių tarybas ar merus programose, šis reiškinys toli gražu nebuvo visuotinis. 4 paveiksle matome, kad išanalizavus visų kandidatų į savivaldybių tarybas bei merus programas net 25-iose iš 60-ies savivaldybių nepavyko aptikti nė vienos užuominos, kurią būtų galima laikyti savivaldos atsaku į pakitusią geopolitinę situaciją, devyniose savivaldybėse bent viena iš temų paminėta tik kartą. Du kartus temos paminėtos aštuoniose savivaldybėse. Šios trys grupės sudaro daugiau kaip du trečdalius visų Lietuvos savivaldybių. Tuo tarpu savivaldybių, kurių kandidatai į merus ir savivaldybių tarybas santykinai daugiau dėmesio skyrė saugumo klausimams, buvo gerokai mažiau. Viso labo 4-iose iš 60-ies savivaldybių Rusijos agresijos tema kalbėta šešis ir daugiau kartų.

4 pav. Savivaldybių pasiskirstymas grupėmis pagal bendrą į Rusijos agresiją Ukrainoje atsakančių paminėjimų dažnį

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis atlikta VRK saugomų programų analize.

5 paveiksle pateikiama situacija skirtingose šalies savivaldybėse. Matyti, kad tokiose savivaldybėse kaip Alytaus ar Anykščių rajono kandidatai į merus ir savivaldybių tarybas saugumo klausimais išvis nekalbėjo. Aktyviausiai apie civilinę saugą kalbėta Vilniuje, kur sostinės prestižas politines jėgas dažnai verčia kelti stipriausius savo kandidatus. Tuo tarpu didžiausiu dėmesiu nagrinėjamai temai išsiskyrė Panevėžio miesto ir Ukmergės rajono savivaldybės, kuriose aptikti net 8 teiginiai pasisakant saugumo klausimais.

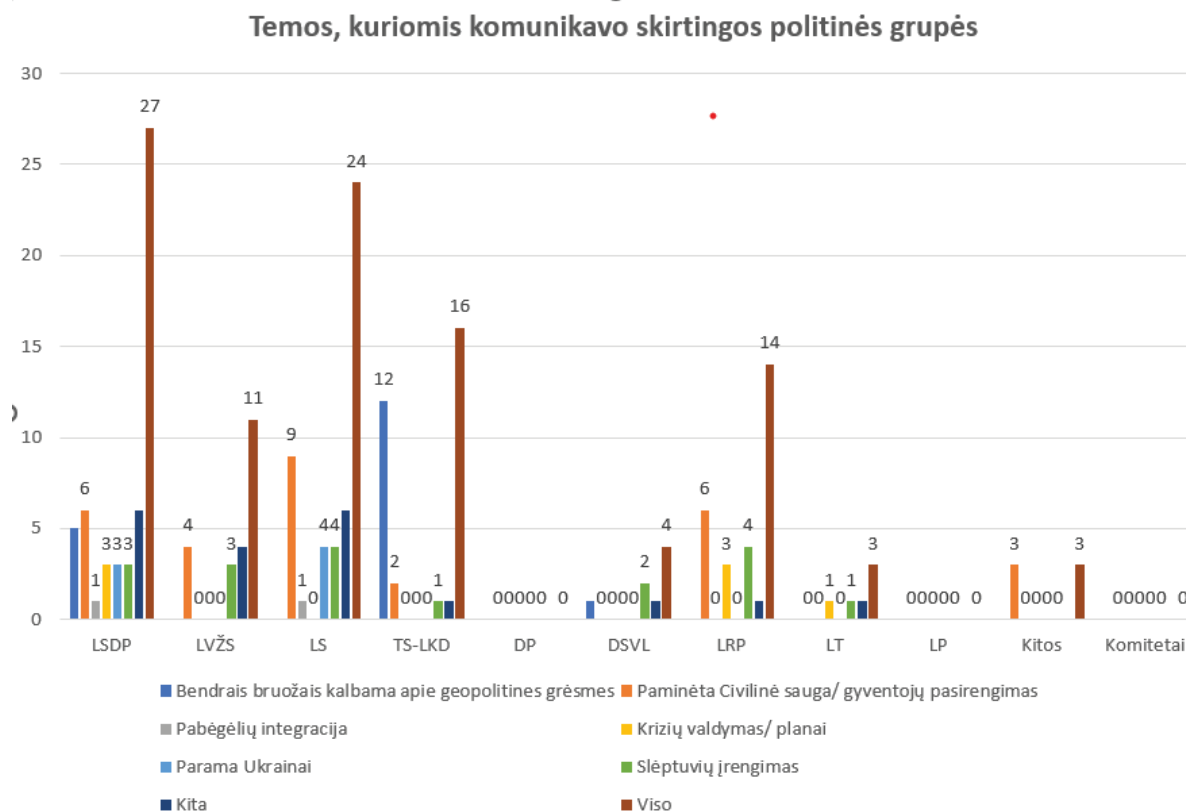
5 pav. Situacija skirtingose šalies savivaldybėse

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis VRK saugomomis rinkimų programomis

6. Politinių jėgų reakcijos į Rusijos agresiją atspindžiai rinkiminėse programose

Lietuvoje ganėtinai įprasta manyti, kad TS-LKD nacionalinio saugumo klausimais užima lyderės poziciją. Tai pagrindžiančių argumentų yra užtekčiai. Pavyzdžiui, dar 2007 m. Andriaus Kubiliaus vadovaujama darbo grupė parengė „Rusijos sulaikymo strategiją“ (Kubilius, 2007), šios partijos atstovai užima esminius su saugumo tematika susijusius postus: Laurynas Kasčiūnas yra Krašto apsaugos ministras, o Arvydas Pocius – Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas. Visiškai neseniai TS-LKD politikos komitetui buvo pavesta parengti nacionalinio saugumo veiksmų planą.

Vis dėlto kandidatų į savivaldybių tarybas ir merų rinkimų programų analizė atskleidė, kad, nors TS-LKD politikai savo programose reagavo į Rusijos agresiją, jie anaipol nebuvo lyderiai. 6 paveiksle matyti, kad daugiausia su saugumu susijusių programinių nuostatų išsakė LSDP kandidatai į merus ir savivaldybes. Socialdemokratai pasisakė net 27 kartus. Aktyviai saugumo temomis komunikavo ir Liberalų sąjūdis, pasisakęs 24 kartus. Tuo tarpu TS-LKD liko trečia. Šios politinės grupės kandidatai pasižymėjo kalbėjimu bendrais bruožais. Nuo TS-LKD šiek tiek atsiliko LRP, pasisakiusi 14 kartų, kiek daugiau – LVŽS, pasisakiusi 11-a kartų, likusios politinės grupės, pradedant DSVL ir baigiant komitetais, komunikavo arba labai mažai, arba savo rinkiminėse programose į pakitusį geopolitinį kontekstą saugumo tema iš viso nereagavo.

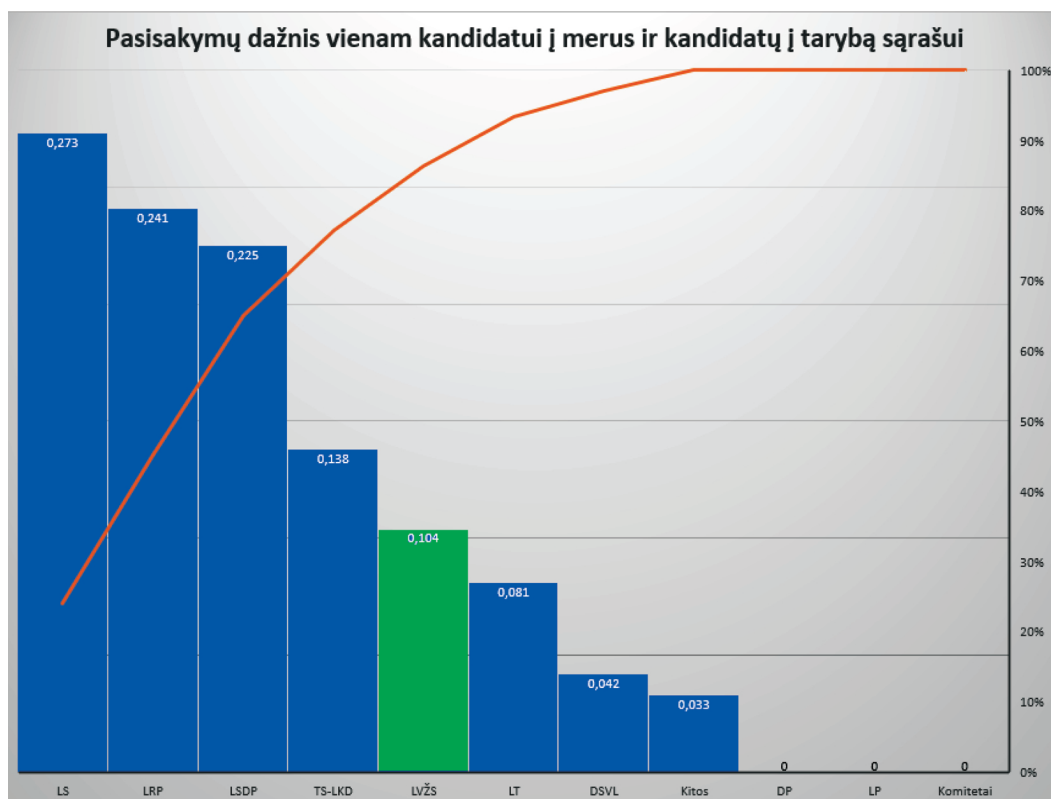

6 pav. Bendras pasisakymų skaičius pagal politines grupes

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis VRK saugomomis rinkimų programomis.

Norint turėti dar tikslesnius rezultatus, būtina atsižvelgti į faktą, kad anaipol ne visos politinės grupės kiekvienoje savivaldybėje kėlė savo kandidatus. Pasitaikydavo atvejų, kad buvo iškeltas tik kandidatų į savivaldybių tarybą sąrašas, bet politinė jėga nepasiūlė kandidatūros į merus, pavyzdžiui, taip nutiko Kauno miesto savivaldybėje, kurioje politinė partija Nacionalinis susivienijimas iškėlė savo kandidatus į tarybą, bet nesivaržė dėl mero posto. 7 paveiksle pateikti duomenys, atsižvelgiant į kandidatų į savivaldybių tarybų narius sąrašų ir kandidatų į merus skaičių. Jeigu partija buvo iškėlus ir kandidatą į mero postą, ir kandidatų į savivaldybės tarybą sąrašą, pasisakymų skaičius dalytas iš dviejų, o tais atvejais, kai iškeltas tik kandidatas į mero postą arba kandidatų į savivaldybės tarybą sąrašas, dalinta iš dviejų.

Kaip matyti 7 paveiksle, įvertinus iškeltų kandidatų į savivaldybių tarybas sąrašų bei kandidatų į merus skaičių, tarp aktyviausiai savo programose apie Rusijos agresiją ir atsaką jai komunikavusių politinių jėgų buvo LS, antroje vietoje – LRP, trečioje – socialdemokratai ir tik ketvirtoje – TS-LKD. Tai liudija, kad, nepaisant išskirtinai didelio dėmesio saugumo tematikai nacionalinės politikos lygmeniu, savivaldos lygmeniu partijos kandidatai į merus ir tarybų narius kalbėdami saugumo temomis nusileido daliai konkuruojančių politinių jėgų.

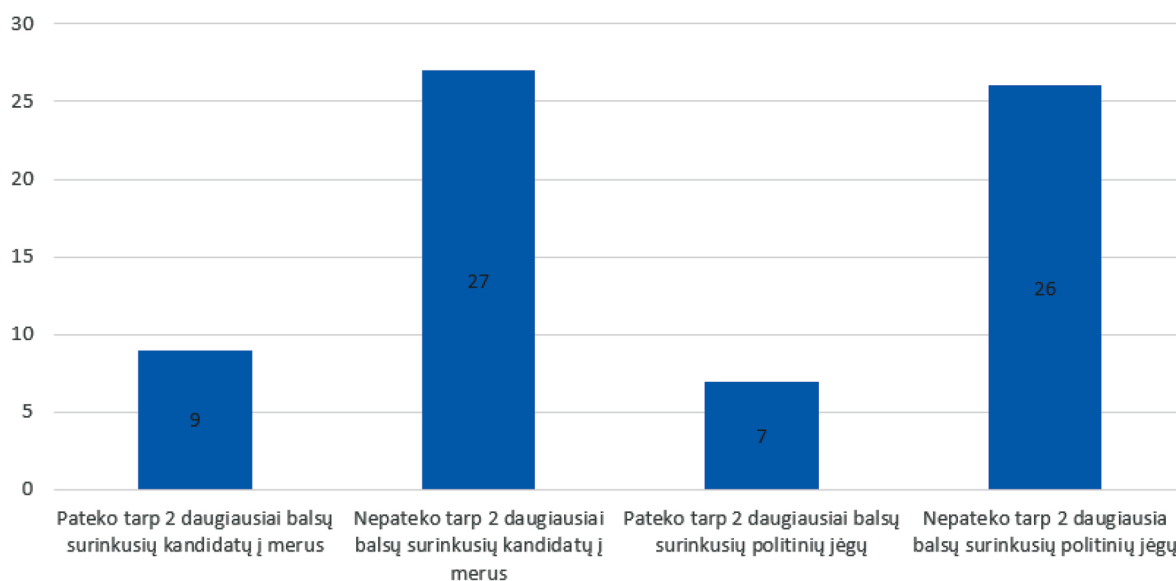
7 pav. Pasisakymų dažnis vieno kandidatų į savivaldybės tarybą sąrašo / kandidato į merus aspektu

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis VRK saugomomis rinkimų programomis.

7. Reakcijų į Rusijos agresiją Ukrainoje poveikis savivaldos rinkimų rezultatams

Vis dėlto pasakyti, kad dėmesio saugumui skyrimas svariai padidino kandidatų į merus ir kandidatų į savivaldybių tarybas galimybes laimėti rinkimuose, negalime. Kaip matyti 8 paveiksle, daugiausia saugumo tema kalbėję politikai beveik tris kartus dažniau nepatekdavo nei patekdavo tarp dviejų daugiausiai balsų surinkusių politinių jėgų bei tarp dviejų daugiausiai balsų surinkusių kandidatų į merus.

Reikėtų pastebėti, kad tais atvejais, kai aktyviausiai saugumo tema kalbėję politikai sėkmingai pasirodavo rinkimuose, dažnai jų atstovas turėdavo svarų pranašumą (angl. *incumbency advantage*). Esamo atstovo pranašumas – situacija, kai posto siekiantis kandidatas turi pranašumą prieš savo konkurentus, nes jau užima šį postą. Pavyzdžiui, galima paminėti pareigas ėjusią ir naujai kadencijai perrinktą Lazdijų rajono savivaldybės merę Ausmą Miškinienę, kuri atstovavo DSVL. Kitas pavyzdys galėtų būti buvęs Šakių rajono meras, konservatorius Edgaras Pilypaitis, kuris pateko į antrąjį rinkimų turą, tačiau pralaimėjo. Dar vienas toks pavyzdys yra Kupiškio rajono mero rinkimuose sėkmingai pasirodęs Dainius Bardauskas, kuris siekė būti perrinktas. Būta atvejų, kai aktyviai saugumo tema komunikavę politikai patekdavo tarp dviejų daugiausiai balsų surinkusių kandidatų net ir nebūdami merais. Tokiais pavyzdžiais galime laikyti sėkmingą Justino Urbanavičiaus pasirodymą Kauno rajono savivaldybės mero rinkimuose, kuriuose jis liko antras. Taip pat Kauno mero rinkimuose gana solidžiai pasirodžiusį Aurelijų Verygą. Šiuos atvejus sieja du panašumai. Pirmas, abu kandidatai buvo puikiai žinomi vietos bendruomenei, nes Aurelijus Veryga ėjo ministro pareigas, dirbo dėstytoju Lietuvos sveikatos mokslų universitete, o Justinas Urbanavičius į Seimą išrinktas Kauno rajono Garliavos vienmandatėje apygardoje. Antra, abiejose savivaldybėse merai buvo išrinkti pirma-me ture: Kaune laimėjo Visvaldas Matijošaitis, Kauno rajone – Valerijus Makūnas.

8 pav. Daugiausia saugumo tema komunikavusių kandidatų į savivaldybės tarybą sąrašų / kandidatų rezultatai

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis VRK saugomų rinkimų programų duomenimis.

Išvados

Agresyvi Rusijos užsienio politika yra reali grėsmė Lietuvai. Todėl visų lygmenų politinių lyderių pasirengimas ir gebėjimas atsakyti į kylančias saugumo problemas yra ypač svarbus. Civilinė sauga yra viena iš savivaldybėms pavestų sričių, tačiau apie realų savivaldybių pasirengimą žinoma labai mažai. Vienas iš šaltinių, rodančių, ką apie saugumo situaciją mano vietos politikai, yra kandidatų į savivaldybių tarybas ir merus rinkiminės programos. Atlikus kiekybinę visose Lietuvos savivaldybėse į merus ir tarybų narius kandidatavusių politikų programų turinio analizę, prieita prie šių išvadų:

Pirma, Rusijos agresija Ukrainoje iš dalies paveikė kai kurių kandidatų į savivaldybių tarybas bei merus programų turinį, tačiau didžiojoje dalyje programų į tai visiškai neatsižvelgta, nors civilinė sauga yra viena tų sričių, kurios tiesiogiai pavestos savivaldybėms, o visuomenės susidomėjimas saugumo tema rinkimų laikotarpiu buvo didžiulis.

Antra, dažniausiai pasikartojusi tema programose buvo civilinė sauga, mažiausiai – pabėgėlių iš Ukrainos integracija Lietuvoje. Gana nemažai kalbėta bendrais bruožais, skirtas dėmesys slėptuvių įrengimui.

Trečia, nors nacionalinėje politikoje gynybos ir saugumo klausimai yra tapę mažne „vizitine“ TS-LKD kortele, savivaldoje TS-LKD tėra ketvirta partija pagal Ukrainos ir saugumo temų minėjimą rinkiminėse programose. Tiek pagal bendrus skaičius, tiek ir atsižvelgus į iškeltų kandidatų į merus bei kandidatų į savivaldybių tarybas sąrašų skaičių TS-LKD lenkia LS, LRP, LSDP.

Ketvirta, dauguma aktyviausiai saugumo klausimais kalbėjusių kandidatų į merus bei savivaldybių tarybas nepateko į antrąjį rinkimų turą. Tais retais atvejais, kai didžiausią dėmesį savivaldybėje saugumo temai skyręs kandidatas visgi sėkmingai pasirodydavo, dažniausiai jis ar ji kandidatuodavo iš mero ar Seimo nario pozicijos, todėl teigti, kad būtent dėmesys saugumo temai, o ne politinės pareigos tapo perrinkimo priežastimi, būtų neteisinga.

Kaip matyti, visuomenės susidomėjimas saugumo tema ir savivaldos politikų dėmesio jai skyrimas dar nelaiduoja sėkmės savivaldos rinkimuose. Tikėtina, kad taip yra todėl, kad žmonės savivaldą suvokia pirmiausia kaip kasdienių ūkio problemų sprendimą, o ne kaip instituciją, kuri iš dalies atsakinga už pasirėngimą ekstremalioms situacijoms. Vis dėlto ši atsargi hipotezė dar turėtų būti tikrinama būsimuose tyrimuose.

Literatūra

- Blažytė, G., Bielevičiūtė, I., Stoma, S. (2022). *Savivaldybių atsakas į pabėgėlių iš Ukrainos priėmimą: patirtys, iššūkiai ir gerosios praktikos*. [https://sppd.lrv.lt/uploads/sppd/documents/files/Karo%20pabegeliu%20is%20Ukrainos%20priemimas_final\(1\).pdf](https://sppd.lrv.lt/uploads/sppd/documents/files/Karo%20pabegeliu%20is%20Ukrainos%20priemimas_final(1).pdf)
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research* Pp. 220. Glencoe, Ill.: The Free Press. DOI: <https://doi.org/10.1177/000271625228300135>
- Downs, A. (1957). An Economic Theory of Political Action in a Democracy. *Journal of Political Economy*. DOI: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/epdf/10.1086/257897>.
- Eurobarometras. (2022). *Key challenges of our times – the EU in 2022 – Country Factsheets Lithuania 2022*. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2694>
- Jastramskis, M., Narbutas, A. (2023). How Do Local Party Systems Change after the Direct Elections of Mayors? Analysis of the Institutional Reform in Lithuania. *Problems of Post Communism*. DOI: <https://doi.org/10.1080/10758216.2023.2241616>
- Kas vyksta Kaune? (2023). *A. Tapinas paskelbė naują pilietinę akciją „Viso, Visvaldai“*. <https://kaunas.kasvyksta.lt/2023/01/26/miestas/a-tapinas-paskelbe-nauja-pilietine-akcija-visovisvaldai/>
- Kubilius, A. (2007). *Rusijos sulaikymo strategija*. <https://tsajunga.lt/wp-content/uploads/2017/05/Andrius-Kubilius.-Rusijos-sulaikymo-strategija-2007.pdf>
- LRT. (2023). *Pareiškęs, kad Krymas „de facto“ priklauso Rusijai, Kuncaitis šalinamas iš LVŽS partijos ir kandidatų į merus*. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1888001/pareiskes-kad-krymas-de-facto-priklauso-rusijai-kuncaitis-salinamas-is-lvzs-partijos-ir-kandidatu-i-merus>
- Lazauskienė, A., Bučaitė-Vilkė, J. (2018). Vietos politinės lyderystės paieškos: kokio mero nori Lietuvos gyventojai. *Filosofija. Sociologija*, 29 (4), 276–284. <https://www.lmaleidykla.lt/ojs/index.php/filosofija-sociologija/article/view/3854/2653>
- LRS. *Konstitucija*. <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija20220522.htm>
- Mikalauskas, A. (2016). Mero institucija Lietuvoje: gyventojų lūkesčių tyrimas. *Kultūra ir visuomenė. Socialinių tyrimų žurnalas*, 135–158. DOI: <http://dx.doi.org/10.7220/2335-8777.7.1.7>
- Morkevičius, V. (2004). Terra incognita: kiekybinė viešosios politikos diskurso analizė. *Viešoji politika ir administravimas*. <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2005~1367159200707/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
- Oficialusis statistikos portalas. (2023). *Karo pabėgėliai iš Ukrainos*. <https://osp.stat.gov.lt/ukraine-dashboards>
- Skėrytė S. (2023). TS-LKD politikos komitetui pavesta parengti veiksmų planą dėl nacionalinio saugumo. *Kauno diena*. <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/politika/ts-lkd-politikos-komitetui-pavesta-parengti-veiksmu-planad-nacionalinio-saugumo-1150832>.
- Shapiro, G., Markoff, J. (1997). A Matter of Definition. In C. W. Roberts (ed.). *Text Analysis for the Social Sciences: Methods for Drawing Statistical Inferences from Texts and Transcripts*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 9–31.
- Ulinskaitė, J. (2021). Lietuvos politinės partijos populizmo amžiuje: 2016 m. ir 2020 m. Seimo rinkimų programų turinio analizė. *Politologija*, 1, 52–77. DOI: <https://doi.org/10.15388/Polit.2021.101.2>
- Valstybės saugumo departamentas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie krašto apsaugos ministerijos. (2023). *Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2023*. <https://kam.lt/wp-content/uploads/2023/03/2023-ME-TU-GRESMIU-NACIONALINIAM-SAUGUMUI-VERTINIMAS-uz-2022-metus.pdf>
- Vaičekauskienė, G. (2016). Lietuvos politinių lyderių retorikos savirefleksijos: 2015 metų tiesioginių merų rinkimų atvejis. *Regional Formation and Development Studies*, 2 (19), 137–152. DOI: <https://doi.org/10.15181/rfds.v19i2.1290>.
- VRK. (2020). *2020 m. spalio 25 d. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimai (II turas). Garliavos (Nr. 66) apygarda*. https://www.vrk.lt/2020-seimo/rezultatai?srcUrl=/rinkimai/1104/2/1744/rezultatai/lt/rezultataiVienmRpg_rpgId-20748.html
- VRK. (2023a). Akmenės rajono savivaldybės. Rinkimų komisijos nr. 1 informacinis leidinys. *TS-LKD. Jadvyga Dunauskaitė*. <https://www.vrk.lt/kandidatu-narius-merus-partiju-politiniu-komitetu-rinkimu-pl-2023-sav>
- VRK. (2023b). 2023 m. kovo 5 d. savivaldybių tarybų ir merų rinkimai Druskininkų savivaldybėje. *Lietuvos socialdemokratų partija*. <https://www.vrk.lt/kandidatu-narius-merus-partiju-politiniu-komitetu-rinkimu-pl-2023-sav>
- VRK. (2023c). 2023 m. kovo 5 d. savivaldybių tarybų ir merų rinkimai Alytaus miesto savivaldybėje. *Partija „Laisvė ir teisingumas“*. <https://www.vrk.lt/kandidatu-narius-merus-partiju-politiniu-komitetu-rinkimu-pl-2023-sav>
- VRK. (2023d). 2023 m. kovo 5 d. savivaldybių tarybų ir merų rinkimai Jonavos rajone. *Lietuvos Regionų partija*. <https://www.vrk.lt/kandidatu-narius-merus-partiju-politiniu-komitetu-rinkimu-pl-2023-sav>
- VRK. (2023e). 2023 m. kovo 5 d. savivaldybių tarybų ir merų rinkimai Jonavos rajone. *LSDP*. <https://www.vrk.lt/kandidatu-narius-merus-partiju-politiniu-komitetu-rinkimu-pl-2023-sav>

- VRK. (2023f). 2023 m. kovo 5 d. savivaldybių tarybų ir merų rinkimai Kauno miesto savivaldybėje. Kauno miesto savivaldybės rinkimų komisijos nr. 15 informacinis leidinys. *Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga*. <https://www.vrk.lt/kandidatu-narius-merus-partiju-politiniu-komitetu-rinkimu-pl-2023-sav>
- VRK. (2023g). 2023 m. kovo 5 d. savivaldybių tarybų ir merų rinkimai Kauno miesto savivaldybėje. Kauno miesto savivaldybės rinkimų komisijos nr. 15 informacinis leidinys. *LSDP. Darius Razmislevičius*. <https://www.vrk.lt/kandidatu-narius-merus-partiju-politiniu-komitetu-rinkimu-pl-2023-sav>
- VRK. (2023h). 2023 m. kovo 5 d. savivaldybių tarybų ir merų rinkimai Kalvarijos savivaldybėje. *Liberalų sąjūdis. Kęstutis Bagdanavičius*. <https://www.vrk.lt/kandidatu-narius-merus-partiju-politiniu-komitetu-rinkimu-pl-2023-sav>
- VRK. (2023i). 2023 m. kovo 5 d. Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų ir merų rinkimai. Klaipėdos miesto savivaldybės rinkimų komisijos nr. 20 informacinis leidinys. *Laisvė ir teisingumas. Remigijus Žemaitaitis*. <https://www.vrk.lt/kandidatu-narius-merus-partiju-politiniu-komitetu-rinkimu-pl-2023-sav>
- VRK. (2023j). 2023 m. kovo 5 d. savivaldybių tarybų ir merų rinkimai. Vilniaus rajono savivaldybė. *Demokratų sąjunga „Vardan Lietuvos“*. <https://www.vrk.lt/kandidatu-narius-merus-partiju-politiniu-komitetu-rinkimu-pl-2023-sav>
- VRK. (2023k). 2023 m. kovo 5 d. Lietuvos Respublikos savivaldybių merų ir tarybų rinkimai. Vilniaus miesto savivaldybės rinkimų komisijos nr. 57 informacinis leidinys. *Lietuvos Regionų partija. Valdas Tutkus*. <https://www.vrk.lt/kandidatu-narius-merus-partiju-politiniu-komitetu-rinkimu-pl-2023-sav>
- VRK. (2023l). 2023 m. kovo 5 d. savivaldybių tarybų ir merų rinkimai (I turas). Kauno rajono (nr. 16) savivaldybė. https://www.vrk.lt/savivaldybiu-tarybu-ir-meru-2023/rezultatai?srcUrl=/rinkimai/1304/1/1922/rezultatai/lt/rezultataiSavTarNariaiMeraiSavivaldybeje_rpgId-21960.html
- VRK. (2023m). *Kandidatų į savivaldybių tarybų narius, merus, politinių partijų, politinių komitetų rinkimų programų leidiniai*. <https://www.vrk.lt/kandidatu-narius-merus-partiju-politiniu-komitetu-rinkimu-pl-2023-sav>

THE REFLECTION OF RUSSIA'S AGGRESION AGAINST UKRAINE IN THE 2023 LOCAL AUTHORITY ELECTIONS IN LITHUANIA

AUDRIS NARBUTAS

Kaunas University of Technology (Lithuania)

Summary

Even though direct elections of mayors have been one of the biggest changes in the political system of Lithuania, this reform and the local authority elections has remained *terra incognita* for Lithuanian political scientists. We have a very small number of studies that analyse political life at a local authority level. Moreover, there are no studies focused on the election programmes of candidates who seek to be elected as mayors or council members. Besides, the geopolitical situation in Eastern Europe changed dramatically after the Russian invasion of Ukraine. These dramatic changes are extremely important to residents of Lithuania, who live near an aggressive state. The situation has been revealed by *Eurobarometer* polls and *Google Trends* statistical analyses. The importance of geopolitical threats requires united efforts to deal with the new geopolitical challenges. To some extent, local level leaders should also take on a role in this process. This responsibility is related to local government law, which claims that local authorities are responsible for civil security initiatives.

The Economic Theory of Democracy claims that politicians will offer policy initiatives that were asked for by voters. Therefore, it is useful to analyse how the geopolitical risks were represented in political programmes by local politicians. To do this, I focused on four main tasks: first, to identify what kind of topics

were mentioned in the political programmes of local politicians, second, to identify how different communication was on the security topics by local authorities, third, to evaluate how different communication was among different political groups, and, fourth, to evaluate how intense communication on security issues affected candidates' chances of being elected.

I achieved these goals after careful analyses of 60 local authorities with the help of the quantitative content analysis method. The careful analysis of all the candidates' political programmes, which were published by the Election Commission of Lithuania, demonstrated unexpected results.

First, the main statements which were found in political programmes varied from a simple mention of the current political situation, which was most common among TS-LKD candidates, to very specific statements and initiatives. For instance, the LVŽS talked about the need for coordinating the actions of Nato air police and local authorities. Second, there was no mention of security aspects in 25 out of 60 local authorities. Examples of this are the Mažeikiai district local authority and the Švenčionys district local authority. Moreover, only in 18 local authorities were security questions mentioned more than twice. Third, despite the fact that the TS-LKD is the most active promoter of security topics at a national level, at a local level the party was less active than the LS, LRP and LSDP parties. Finally, those politicians who focused on security questions were not so successful in elections. A total of 27 candidates to positions of mayor and 26 lists of candidates to the council failed to get through to the second round of elections, while only nine candidates for the position of mayor and seven lists of candidates to the council did. Those candidates who were successful were mayors who sought reelection as parliamentarians who were elected to the parliament by the citizens of that local authority.

KEY WORDS: *Russia, Ukraine, threat, mayor, local authority council, candidate, elections, party.*

JEL CODES: D72, D74, D79.

Gauta: 2024-03-01

Priimta: 2024-03-22

Pasirašyta spaudai: 2024-03-28